

ROTTERDAMSE PENNINGEN II

door MR. F. J. BREVET

NOG nauwelijks was het Jaarboek 1958 van de pers of wij werden opmerkzaam gemaakt op penningen, die wij niet hadden vermeld. De zin, waarmee wij besloten en waarin wij de deur openzetten voor omissies, werd derhalve niet voor niets geschreven.

Wij zetten nu de inventarisatie voort.

De *Lutherse Kerk*, op de hoek van Wolfshoek en Posthoornsteeg, die in 1736 werd gebouwd, ging met haar koperen dak te gronde in 1940. Uit het koperoverschot van het voormalig kerkedak werd een penning geslagen.

Het ontwerp is van M. L. Pauw, van wie ook het vierregelig vers is aan de keerzijde. De voorzijde vertoont de Kerk temidden van vlammen en rook. De keerzijde een schaal met vuur, waaromheen:

Wat tusschen bouw en brand bestond,
Verging . . . in weinig uren.
Maar niet wat men te doen hier vond,
Want dat zal eeuwig duren.

De penning is 6 cm breed en heeft een mooie warme kopergloed.

Dezelfde *Lutherse Kerk* heeft een penning laten maken waarop aan voor- en keerzijde de beide zegels der gemeente voorkomen.

Het eerste stamt uit de tijd van de bekende ds. H. Hirnius. Toen deze in 1617 te Rotterdam beroepen werd en te Wittenberg geordend wilde worden, moesten de officiële stukken die hij daarbij nodig had met het sigillum der Amsterdamse gemeente gezegeld worden, omdat Rotterdam, zoals uitdrukkelijk gezegd wordt in de beroepsbrief, er nog geen bezat. Het ontwerp voor het oudste Rotterdamse zegel is dan ook waarschijnlijk van Hirnius zelf. Het is een uitbeelding van het symbool der Kerk uit Openbaring 12 : 1, 2 en 14, „een zwangere vrouw met de zon bekleed, met de maan onder haar voeten en twee vleugels van de grote arend”. De stempel is bijzonder fijn gesneden in ovale vorm. De zonnestralen staan rondom de vrouw, onderbroken door drie maal vier sterren op haar hoofd (samen een kroon vormende) en de maan-

sikkel onder haar voeten, welke ook door sterren omgeven is. Het randschrift luidt: „Sigill. Ecclesiae. Rotterodamens, sub. Symb. August. Confes. Invar”, en wordt boven het hoofd der vrouw afgesloten door de in Hebreeuws letterschrift gestelde naam „Immanuel”.

Het andere werd in 1642 gesneden voor zijn, in verband met de twist over het Avondmaalsbrood, afgescheiden gemeente. Het stelt een vliegende duif voor met de olijftak in de bek, daaronder in blazoen in het Latijn: vrede zij met U. Het randschrift luidt: „Sig. Ecc. Rot. Sub. Symb. Invar. Conf. Aug. 1642”, afgesloten door het wapen van Luther. Toen in 1648 de beide groepen der gemeente weer herenigd werden, bleef ook dit zegel in gebruik.

De *Stichting Centrale Voorziening* liet een penning slaan, die werd uitgereikt aan de leden der Commissie en aan een aantal genodigden op de laatste bijeenkomsten in 1947 en later ook aan alle andere medewerkers. De voorzitter, mr. W. F. Lichtenauer, reikte hem uit als blijvende herinnering aan hun waardevolle en grotendeels belangeloos verrichte werkzaamheden ten behoeve van de oorlogsslachtoffers.

De Stichting werd opgericht in 1940 op initiatief van de Kamer van Koophandel en Fabrieken in welker bestuur vertegenwoordigers van overheid en bedrijfsleven zitting namen. Deze Stichting zou functioneren voor de goederenvoorziening van alle getroffen gebieden. Deze penning is ontworpen en in brons uitgevoerd door „Koninklijke Begeer”, Atelier voor Edelsmeed- en Penningkunde te Voorschoten. De voorzijde geeft een beeld van de Nederlandse Maagd, die machteloos ter aarde ligt en door Mercurius ondersteund wordt. Op de achtergrond is Mars afgebeeld als een ruiterviguur. Het randschrift: „Mercurius Marti Sublevat Obtritos” is een Latijnse pentameter, waarvan de Nederlandse vertaling luidt: „De Handel ondersteunt hen, die door het oorlogsgeweld zijn vertreden”, waarbij de aandacht erop gevestigd wordt, dat de datievorm „Marti” in deze constructie synoniem is met de ablatievorm „a Marte”. De keerzijde toont de twee „Helpende Handen”, benevens de vermelding:

„Ter herinnering aan Uw hulp voor Oorlogsslachtoffers 1940–1946”, met het randschrift „Stichting Centrale Voorziening”. De penning is 5 cm breed.

Ook de *Schade-Enquete Commissie* liet een penning maken door „Begeer” met een breedte van 4 cm waarop aan de voorzijde de Laurenstoren vóór de brand en op de keerzijde boven het Rotterdamse wapen:

Indien 't gemeen
U roept
Besorgt het als
Uw eigen

Het Burger Weeshuis van Rotterdam heeft in juli 1951 een penning laten maken. Hij werd vervaardigd bij de Koninklijke Begeer. De middellijn is 5 cm en hij wordt geslagen in brons. De voorzijde vereeuwigd het vers van Iakob Kortebrant, dat met kapitalen geschreven was op een zandstenen baldakijn, opgehouden door een weesjongen en een weesmeisje in 18de-eeuwse dracht en dat zich bevond boven de ingang van het oude weeshuis op de hoek van de Goudsesingel en de Goudse Wagenstraat.

Het vers luidt als volgt:

D'Opvoeding, wakkre Vlyt, beknopte Zuinigheit.
Lees- Schryf- en Rekenkunst, en 't noodig Huisbeleid
Beschaven hier 't vernuft der arme Burger weezen:
De Mededeelzaamheit verschaft hun onderstand
De Godvrucht wyst hun 't pad naar 't hemelsch Vaderland
Daar nimmer drukkend kruis of Armoed' is tevrezen:
Der weezen Vader koom' dit heilzaam werk te baat:
Dan houdt het Weeshuis stand zoolang de weereld staat.
Iakob Kortebrant

De keerzijde geeft gelegenheid tot het aanbrengen van de naam van de begunstigde en de datum van uitreiking.

De *Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen* liet na de oorlog een penning maken, waarvan de ontwerper was Albert Termote, geboortig uit Gent en wonende te Voorburg. De penning heeft een middellijn van 8 cm en stelt de Pegasus voor. Het gevleugeld paard springt op een veld waarop de drie lazuren schilden van het wapen van St. Lucas en het getande rad, het embleem van de technische wetenschap.

Op de keerzijde een aedícula, waarvan het dak gedragen wordt door twee caryatiden. De basis is versierd met de lauwerkrans en de tympaan vertoont één der paarden van Poseidon die uit het water opstijgt. Er zijn drie uilen op het dak. De Rijksmunt slaat de penning naar behoefte. Van hetzelfde model bestaat een draagpenning met een doorsnee van $2\frac{1}{2}$ cm.

Aan bovengenoemde penning gingen er twee vooraf, een van 1851, het jaar waarin de Academie werd gesticht. De beide zinspreuken van de verenigingen waaruit de Academie voortspuit: „Hierdoor tot Hoger” en „Arti Sacrum,” bevinden zich aan voor- en keerzijde. Een tweede penning, met Pallas Athene in volle wapenrusting aan de voorzijde, is van 1854.

De Nederlanders zijn over de wereld beroemd door hun verrichtingen op het gebied van baggeren, slepen en bergen. Er wordt niet voor niets in dit verband gesproken van Hollands Glorie.

Toen het *Suez-Kanaal* door het tot zinken brengen van 41 vaartuigen onbruikbaar was gemaakt in 1956, was er hier een taak te vervullen.

De Verenigde Naties belastten L. Smit & Co's Internationale Sleepdienst met zijn dochteronderneming W. A. van den Tak's Bergingsbedrijf N.V. en Em. Z. Svitzers Bjergnings Entreprise A/S. uit Kopenhagen met de leiding van het opruimingswerk dat tezamen met Belgische, Duitse, Italiaanse, Zweedse en Joegoslavische bergingsmaatschappijen werd uitgevoerd.

L. Smit & Co. ving in december 1956 met het werk aan en leverde het Suez-Kanaal schoon op in mei 1957.

L. Smit & Co. achtte het de moeite waard van dit historische feit van wereldomvattend formaat, een penning te laten slaan. De voorzijde van de in brons geslagen penning met een middellijn van 6 cm vertoont een takelblok, waarmee een ketting wordt gebroken. Dit symboliseert het verwijderen van de obstakels uit het kanaal. Op de achtergrond het gebouw van de Suez-Kanaal-Maatschappij te Caïro en een drijvende bok die juist een scheefhangend scheepje uit het water licht. Op de keerzijde ziet men enige bergingsvaartuigen waaronder de tekst „Suez-Canal Clearance – Dec. 1956 – May 1957” en daaromheen de naam van de Maatschappij en de landen van herkomst van de overige bergingsmaatschappijen.

Aangezien de leiding van het werk en het initiatief tot de penning beide van Rotterdam uitgingen, mag hier werkelijk van een Rotterdamse penning worden gesproken.

Wat nu aangaat de penningen van de *Rotterdamse Kunststichting* valt hier te melden, dat gedurende 1958 de *penning van de Maze* nog werd uitgereikt aan de heren H. G. J. de Monchy en Jules A. Zagwijn en de *penning van de Leuve* aan Agnes Canta.

Voorts werd in opdracht van genoemde Kunststichting ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van het *Rotterdams Philharmonisch Orkest* een penning ontworpen door mevrouw Loukie Metz. Deze penning werd uitgereikt aan de leden van het orkest, aan de leden van het bestuur van het Rotterdams Philharmonisch Orkest en aan de leden van het bestuur van de Vereniging tot instandhouding van het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Er zijn nog enkele penningen in voorbereiding, waarover in een volgende jaargang nader kan worden gerapporteerd.

Wij mogen aan dit artikel nog wel toevoegen hoe belangrijk het is, dat de penningen worden gedateerd. Het komt nogal eens voor, dat er penningen worden uitgereikt zonder dat men de zorg neemt daarop de datum van uitreiking te vermelden. De dagtekening is van bijzondere waarde voor de historie. Dit is ons gebleken toen wij bij de viering van het tweeduizendjarig bestaan van de stad Lyon van het *Crédit Lyonnais* een album kregen, waarin deze grote Franse bankinstelling de geschiedenis vertelde van de stad Lyon, bakermat van haar bedrijf. Zij deed dit aan de hand van munten en penningen, beginnende bij de Romeinse tijd tot op de penning, die geslagen was ter gelegenheid van de bevrijding in 1944.

Mits behoorlijk gedateerd zou van Rotterdam na vele eeuwen aan de hand van penningen de geschiedenis kunnen worden afgetast.

34. Erasmusplaque, gegoten door Sűsz, Montrouge, Parijs; ontwerp mevrouw L. Metz (zie R. Jaarb. 1958, blz. 162)

35. Door Koninklijke Begeer geslagen penning voor eindexaminandi Erasmiaans Gymnasium; ontwerp J. Ph. L. Petri, Dordrecht (zie R. Jaarb. 1958, blz. 165)

36. Debora Petronella van der Pot-Burger((1778-1867) met haar zoon Jacob;
foto J. Klaver naar een krijttekening van G. J. van den Berg (1801) uit het bezit
van J. E. van der Pot